

Тема 2
Методологія
статистичного
спостереження в
митній статистиці

План

1. Система показників митної статистики.
2. Практика статистичних спостережень у митній статистиці.
3. Міжнародна зіставність даних митної статистики зовнішньої торгівлі.
4. Політика статистичної конфіденційності

1. Система показників митної статистики

Оприлюднюючи дані митної статистики зовнішньої торгівлі у довідках та таблицях, як правило, використовують замість назв “статистичний імпорт” та “статистичний експорт” спрощені назви економічних категорій — “імпорт” та “експорт”.

Поняття “статистичний імпорт” та “статистичний експорт” не є тотожними поняттям митних режимів “імпорт” та “експорт” та однойменним господарським операціям, визначеним у Законі України “Про зовнішньоекономічну діяльність”.

Також вони не є тотожними з
поняттями “ввезення товарів в
Україну” та “вивезення
товарів з України”, які
характеризують напрям
фізичного переміщення
товарів через кордон

Не включають у митну статистику зовнішньої торгівлі товари, які переміщуються транзитом через територію України, тимчасово ввозяться або вивозяться з неї (за винятком товарів, призначених для внутрішньої або зовнішньої переробки, та тих, що орендуються на строк не менше одного року), вивезені товари, від яких відмовились на користь держави, іноземні товари, які знищуються на території України, ввезені товари на територію вільних митних зон та митних складів

**Конкретний перелік митних
процедур, які підлягають
статистичному обліку, з їх
кодовими позначеннями
визначено у додатках до
наказу ДФС про затвердження
Алгоритму формування
даних митної статистики
зовнішньої торгівлі України
від 30 листопада 2015 року**

Крім товарів, які переміщуються за «звичайними» комерційними експортно-імпортними угодами купівлі-продажу або товарообміну, **підлягають обліку в статистиці зовнішньої торгівлі такі категорії товарів:**

1) немонетарне золото, дорогоцінні метали, які не виступають як платіжний засіб, цінні папери, банкноти й монети, що не перебувають в обігу;

2) товари, реалізовані за рахунками держави, які включають товари цивільного й військового призначення;

3) гуманітарна й технічна допомога;

4) товари, що надходять як дарунок;

5) товари, тимчасово ввезені (вивезені) на строк один рік і більше;

6) товари військового призначення;

7) товари, що переміщуються в рамках консигнаційних угод;

8) товари, що ввозяться як внесок у статутний фонд підприємств з іноземними інвестиціями, та товари власного виробництва, що вивозяться цими підприємствами;

9) товари, які використовуються як носії інформації й засоби програмного забезпечення.

Обмін
у сфері
науки й
техніки

Валютно-
кредитні
відносини

Міжнародні
перевезення

Лізинг –
довгострокова
оренда устаткування

**Найважливіші форми зовнішньоекономічної діяльності з
урахуванням науково-технічного прогресу**

Міжнародна
торгівля
товарами й
послугами;
рух
капіталів та
іноземні
інвестиції

Міграція
робочої сили –
переміщення
працездатного
населення,
обумовлене
економічними
чинниками

Інжиніринг –
інженерно-
консультаційні
та інженерно-
будівельні послуги
комплексного
характеру під час
проектування та
спорудження
промислових
об'єктів

Маркетинг
Міжнародний
туризм

Для формування митної статистики зовнішньої торгівлі України
використовуються такі **показники**

іноземні інвестиції

динаміка та
структура
зовнішнього боргу

частка країни у
світовому
товарообігу

напрямок
переміщення товару
через кордон
(ввезення або
вивезення)

країна походження

країна призначення

країна відправлення

участь у міжнародній
спеціалізації

торговельна країна
(придбання або
продажу товару)

динаміка зовнішньої
торгівлі – обсяг
товарообігу, експорту,
імпорту

додаткові особливості
переміщення товару
через кордон

динаміка цін на
експортні та імпортні
товари

зміна структури
зовнішнього товарообігу

ефективність роботи
зовнішньоторговельних
організацій

особливості
переміщення товару
через кордон

вага нетто

код і найменування
додаткової одиниці
виміру

кількість товару в
додатковій одиниці
виміру

характер угоди

митний режим

статистична вартість

код і найменування
товару

Індикатори ступеня участі країни у зовнішньоекономічних зв'язках

коефіцієнт відкритості національної економіки – відношення обсягу експорту та імпорту до ВВП;
коефіцієнт покриття імпорту експортом

частка чистого експорту у ВВП

товарна структура експорту та імпорту

товарна структура критичного імпорту

обсяг експорту та імпорту на душу населення

частка імпорту в загальному обсязі споживчих товарів

частка країни у світовій торгівлі (експорті, імпорті)

обсяг і структура іноземних інвестицій

частка іноземних інвестицій у ВВП

обсяг виробництва продукції іноземними та спільними підприємствами

співвідношення між обсягами залученого капіталу та експортом вітчизняного капіталу

співвідношення цін на зовнішньому та внутрішньому ринках

енергомісткість і матеріаломісткість експорту; вплив виробництва експортної продукції на екологію

частка експорту (імпорту) наукомісткої продукції у загальному обсязі експорту (імпорту)

Формування статистичного експорту в географічному розрізі здійснюється за країною призначення. У випадку, якщо на момент митного оформлення країна призначення невідома, формування даних здійснюється за торговельною країною (країною або територією офіційної реєстрації нерезидента – сторони зовнішньоекономічного договору).

2.2. Практика статистичних спостережень у митній статистиці

Статистичному спостереженню
підлягають товари, митна вартість
або вага (для фізичних осіб) яких
перевищує граничне значення
показника, встановленого
національним законодавством для
письмового декларування товарів
митним органам

Статистичні спостереження за обсягами зовнішньої торгівлі товарами здійснюються на основі даних, що містяться у вантажних митних деклараціях, які заповнюють декларанти під час митного оформлення товарів, а також статистичних звітів підприємств і організацій України з товарів, що не підлягають митному декларуванню, та інформації щодо ввезення (вивезення) товарів фізичними особами не для комерційних цілей.

Моментом експорту (імпорту)
товарів, що не підлягають
митному декларуванню,
вважається дата оформлення
приймально-здавального акта
або дата платіжного документа
за зазначені товари

Сфера охоплення даних статистики зовнішньої торгівлі товарами

У статистиці зовнішньої торгівлі товарами України враховуються всі товари, що додаються до запасів матеріальних ресурсів України або відраховуються з них у результаті їх ввезення (імпорту) у межі чи вивезення (експорту) за межі її митної території

Товари, які переміщуються **транзитом** через митну територію України, тимчасово ввозяться або вивозяться з неї (за винятком товарів, призначених для внутрішньої або зовнішньої переробки), не поповнюють і не скорочують запасів матеріальних ресурсів України і **не підлягають** включенню в статистику зовнішньої торгівлі товарами

Межі сфери статистичного спостереження

Під межами сфери статистичного спостереження розуміється **статистичний поріг**, тобто таке мінімальне значення вартості, ваги, інших показників, що характеризують переміщувані товари, нижче якої вони не враховуються в статистиці зовнішньої торгівлі

Статистичний поріг у разі оформлення вантажної митної декларації та подання статистичних звітів для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців становить 100 євро.

Для фізичних осіб статистичний поріг становить 200 євро (300 євро для одиничного товару) з кількісним обмеженням 50 кг

Основні тенденції розвитку
міжнародного поділу праці
(глобалізація та лібералізація
світової торгівлі)

Загальний
стан
економіки
країни

Чинники, під впливом яких перебуває зовнішня торгівля

Економічний стан
основних
торгових партнерів

Кон'юнктура
світового
ринку

Рівень державного
регулювання
зовнішньоекономічної
діяльності

Активність країни на світовому ринку оцінюється різними показниками, основні з яких такі:

- 1) загальний товарообіг, у тому числі окремо товарів і послуг, аналізується в динаміці за роками у вартісному вимірі та у відсотках до певного періоду (попереднього чи базового року, півріччя);

2) рівень експорту визначається як відношення обсягу експорту до ВВП і вимірюється у відсотках. Так само визначається рівень чистого експорту. Цей показник залежить від конкурентоспроможності національних товарів і послуг на світовому ринку та потреб країни в імпорті;

3) коефіцієнт покриття імпорту експортом — це відношення доходів від експорту до витрат на імпорт (вимірюється у відсотках);

4) рівень імпорту характеризує імпортозалежність національної економіки від світового господарства і визначається у відсотках як відношення обсягу імпорту до ВВП;

5) структура експорту – це частка окремих товарів і послуг у загальному обсязі експорту. Сировинна або технологічна спрямованість структури експорту характеризує місце країни у міжнародній спеціалізації.

б) структура імпорту – частка окремих товарів і послуг у загальному обсязі імпорту. Відрізняють так званий критичний імпорт, до якого належать переважно енергоресурси (якщо такі відсутні у країні) або інша продукція, яка не виробляється в країні, але є необхідною для нормального розвитку її економіки.

До критичного імпорту можуть належати також інвестиційні товари – машини, устаткування, без яких неможливі інвестиційні процеси, структурні зрушення в економіці, але випуск яких недостатній у країні;

7) експортно-імпортна квота — це відношення суми обсягів експорту та імпорту до ВВП (розраховується у відсотках);

8) сальдо торгового балансу визначається у вартісному вимірі окремо за товарами і послугами;

9) загальний товарообіг, експорт та імпорт за окремими торговими партнерами країни (у вартісному вимірі та відсотках).

2.3. Міжнародна зіставність даних митної статистики зовнішньої торгівлі

**Статистика зовнішньої торгівлі —
один із перших розділів економічної
статистики, який став об'єктом
міжнародної стандартизації.**

Метою такої стандартизації є забезпечення найбільш повної зіставності даних статистик зовнішньої торгівлі різних країн світу. Це стало можливим завдяки поступовому вдосконаленню методології ведення статистики зовнішньої торгівлі товарами, уніфікації основних методологічних принципів та впровадженню єдиних міжнародних класифікацій, автоматизації процесів обробки статистичної інформації, що дало можливість у “розумні” терміни обробляти значну кількість інформації та формувати необхідні статистичні показники.

Використання митними та статистичними адміністраціями різних країн одних методологічних принципів для формування показників зовнішньої торгівлі товарами дозволило здійснювати їх “дзеркальне” порівняння (дані щодо експорту однієї країни з даними щодо імпорту іншої). Питання зіставлення даних викладені у рекомендації **9.18** пункту **D** “Міждержавне співвідношення даних” розділу IX “Якість даних та метадані” СМТТ2010.

Метою такого порівняння є підвищення рівня достовірності даних та вдосконалення методологічних принципів їх формування. Також за результатом з'ясування причин розбіжностей між даними країн-партнерів робиться висновок про характер цих причин: об'єктивний (розбіжності, викликані методологічними причинами) чи суб'єктивний (арифметичні або технічні помилки під час формування даних, помилки при внесенні первинних даних або розбіжності внаслідок можливого митного шахрайства тощо).

Обмін даними митної статистики зовнішньої торгівлі України здійснюється з митними та статистичними адміністраціями країн-торговельних партнерів, з якими укладено двосторонні або багатосторонні міжнародні міжвідомчі угоди.

Обмін здійснюється, як правило, щоквартально або один раз на півріччя. У разі відсутності угод про обмін даними митної статистики взаємної торгівлі для отримання інформації використовуються сайти міжнародних та міждержавних організацій або відомчі портали митних та статистичних організацій.

Основні методологічні(об'єктивні) причини розбіжностей у даних митної статистики взаємної торгівлі країн-партнерів

відмінності в охопленні
зовнішньоекономічних операцій
статистичним обліком як через
використання різних систем обліку
даних (загальна і спеціальна
система статистичного обліку
зовнішньої торгівлі)

національні особливості обліку
окремих операцій

За загальної системи як експорт-імпорт країни розглядається увесь вивіз-ввіз товарів, крім транзитного переміщення. За спеціальної – вивіз/ввіз товарів з/на території вільного обігу товарів.

Так, **за загальної системи до імпорту, зокрема, включаються операції з ввезення товарів на митні склади.** У разі повернення товару за кордон така операція буде включена до експорту (для дотримання балансу), а випуск з митного складу у вільний обіг у статистиці не враховується (для уникнення подвійного обліку). **За спеціальної системи обліку враховується як імпорт випуск товару з митного складу у вільний обіг.** Інші операції у статистиці зовнішньої торгівлі не обліковуються

В Україні до статистики зовнішньої торгівлі включається переміщення товарів громадянами за умови, коли оформлюється митна декларація (крім переміщення товарів з оформленням пасажирської митної декларації).

У Молдові переміщення товарів громадянами не включається до статистики зовнішньої торгівлі; – розбіжність у періодах включення даних, що відносяться до однієї і тієї ж угоди, в статистику експорту та імпорту торгових партнерів (так звані «перехідні поставки»). Чим більша відстань між країнами, тим більший вплив має цей фактор.

Так, торгівля України з Китаєм переважно здійснюється з доставкою товарів морським транспортом (понад 90 % українського товарообігу з Китаєм), термін доставки 7–10 тижнів. Таким чином, товар, експортований (та облікований у статистиці експорту) з однієї країни у кінці року, буде імпортований (облікований у статистиці імпорту) в іншій країні на початку наступного року; – розбіжність у визначенні країни партнера.

Як показав досвід робіт із зіставлення даних митної статистики взаємної торгівлі України та країн-торговельних партнерів, які проводились фахівцями ДФС як самостійно, так і спільно з представниками митних адміністрацій інших країн, пояснення більшості розбіжностей у даних мають методологічну основу. Однак це не виключає виявлення **суб'єктивних фактів: розбіжності через неправильне заповнення митних декларацій** (неправильне зазначення даних щодо країн-партнерів, помилки у визначенні статистичної вартості або у зазначенні кількісних показників); факти митного шахрайства (приховування дійсних вартісних або кількісних показників товару, умисна зміна тарифної класифікаційної позиції тощо).

2.4. Політика статистичної конфіденційності

Для забезпечення громадянського права на отримання загальнодоступної інформації митна статистика України повинна відповідати Основним принципам офіційної статистики ООН (E/RES/2013/21, прийняті на XLVI пленарному засіданні Економічної та Соціальної ради ООН 24 липня 2013 року [27]). Це вимагає здійснювати **поширення даних з увагою до потреб користувачів, одночасно забезпечуючи при цьому необхідну конфіденційність інформації про постачальників цих даних.**

Крім прямого захисту персональних даних юридичних та фізичних осіб шляхом обмеження доступу до них, політика статистичної конфіденційності включає в себе закриття даних за окремими товарами повністю або за окремими показниками. Таке рішення приймається у зв'язку з необхідністю захисту національних інтересів (принцип “активної конфіденційності”) або за вмотивованим зверненням суб'єктів господарської діяльності (принцип “пасивної конфіденційності”), які одноосібно здійснюють експортні або імпорتنі операції з певними товарами.

Принципом офіційної статистики ООН є:

«Індивідуальні дані, зібрані статистичними установами для статистичної обробки, незалежно від того, чи стосуються вони фізичних або юридичних осіб, повинні бути суворо конфіденційними та використовуватись виключно у статистичних цілях».

Так, **Німеччина** повністю
“закриває” дані щодо
експортно-імпорتنих
операціях з природним
газом, включаючи їх
вартісні показники лише до
загальних обсягів експорту
та імпорту, тобто на
максимальному рівні
агрегації.

Польща під час здійснення експортно-імпортних операцій з природним газом оприлюднює лише дані щодо кількості у додаткових одиницях виміру. Вартісні показники цих операцій включаються лише до загальних обсягів експорту та імпорту

Відповідно до статті 21 **Закону України «Про державну статистику»:**

“Первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів під час проведення статистичних спостережень, а також адміністративні дані щодо респондентів, отримані органами державної статистики від органів, що займаються діяльністю, пов’язаною із збиранням та використанням адміністративних даних, є конфіденційною інформацією, яка охороняється Законом і використовується виключно для статистичних цілей у зведеному знеособленому вигляді. Поширення статистичної інформації, на підставі якої можна визначити конфіденційну статистичну інформацію щодо конкретного респондента, забороняється”.

Конфіденційність митної інформації та даних митної статистики України, зокрема, визначено Митним кодексом України:

1. Інформація, що стосується державної митної справи, отримана органами доходів і зборів, може використовуватися ними виключно для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб'єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України.

4. Не вважається розголошенням надання знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не стосується конкретних фізичних та/або юридичних осіб і не може становити комерційну таємницю, інформація, яка стосується правопорушень, а також публічне обговорення в засобах масової інформації та суспільстві проблем державної митної справи”

Порядок використання інформації визначений у статті 452 **Митного кодексу України**:

“Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів надається центральним органам виконавчої влади за їх вмотивованим запитом (одноразово) або на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін (регулярно).

Інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може надаватися лише органам досудового розслідування у зв'язку із здійсненням ними кримінального провадження, а також за письмовими вмотивованими запитами – державному уповноваженому Антимонопольного комітету України та голові територіального відділення Антимонопольного комітету України у зв'язку з розслідуванням ними антиконкурентних узгоджених дій

Дякую за
увагу!
Гарного
дня!